

Последњих месеци грађани могу робу у трговини да купују на бескаматно одложено плаћање користећи чекове. То сада омогућавају и велики трговински ланци при куповини не само трајних потрошних добара него, и робе широке потрошње. Сасвим је логично да су трговци у продајну цену укалкулисали и очекивани инфлацију и раст курса евра до момента доспећа чека, али они грађанима не одобравају попуст уколико плаћање изврше одмах готовим новцем. Због тога би се могло очекивати да се грађани рационално понашају и при куповини масовно користе чекове, али је то у пракси тешко изводљиво, што сам се уверио и на личном примеру.

Доласком великих трговинских ланаца, мале трговине су нестале, па сада имам најближу продавницу – хипермаркет удаљену од стана око 400 метара, те да бих уштедео време и избегао свакодневна чекања у редовима за плаћање одлазим седмично у куповину и рачуне плаћам чековима (од када је та могућност уведена). Сва купљена роба без ограничења (врсте робе и вредности) може се платити чеком који доспева за седам месеци, па робу купљену сада у јулу плаћам тек у фебруару наредне године. У хипермаркету ми кажу да ретко ко ту могућност користе и да то чини у просеку сваки стоти купац. Пошто сам ових дана и за део летовања имао могућност одложеног плаћања (без камата са роком доспећа чекова на шест месеци – и туристичка агенција не даје никакав попуст ако се цео износ одмах у целости измири) пошао сам у банку како бих добио недостајући број чекова.

У банци су ми на шалтеру љубазно рекли да не могу да користим више од 20 чекова, па сам обавио разговор са шефом експозитуре који ми је одмах ставио до знања да не постоји никаква могућност да добијем додатне чекове и понудио ми готовински кредит (до износа од 800.000 динара, са отплатом у 12 или 24 једнаке месечне рате) који је, по његовим речима, изузетно повољан (ефективна годишња каматна стопа од 21% (према последњим подацима инфлација на годишњем нивоу у Србији износи 5,5%), плус накнада за обраду кредита – 1,5% од одобреног износа кредита, те још неки трошкови – добијање извештаја из Кредитног бироа и слично). Нагласио је како је пре нашег разговора проверио мој досије и видео да сам вишегодишњи клијент њихове банке, да имам редовна и пристојна месечна примања, да никада нисам користио дозвољени нити био у недозвољеном минусу по текућем рачуну, али је био брутално искрен и рекао ми да су за њих много бољи клијенти они који имају пензију од 15.000 динара (125 евра) и стално користе дозвољени (каматна стопа 30%) и често се налазе у недозвољеном (каматна стопа 50%) минусу по текућем рачуну.

На крају сам (после разговора у центрالي банке) ја свој проблем лако решио, али како то да учини велика већина наших грађана, која је присиљена да плаћа огромне трговинске марже и банкарске накнаде (које су најмање двоструко више него у већини европских држава), а државни органи мало шта предузимају да их заштите од похлепе великих трговинских ланаца и банака. Тако је огромна већина грађана присиљена да плаћа знатно увећане цене роба и услуга (у које су укључени трошкови кредитирања због могућности плаћања чековима на рате), а да практично не може да искористи погодност одложеног плаћања.

Више од једне деценије писао сам и упозоравао до чега ће довести неконтролисана либерализација уласку страних банкака и великих трговинских ланаца. Ових дана се доста пише о проблему банкарства (мандатар нове српске владе такође је био брутално искрен изјавивши *да су стране банке највећи непријатељ нашег народа*) [\[1\]](#), а и ја сам о томе често (па и недавно

)

[\[2\]](#)

писао, те бих сада нешто рекао о проблему великих трговинских ланаца који су, као и банке, по правилу, у иностраном власништву.

Велики трговински ланци су још више заострили (за Србију веома акутан) проблем незапослености. Светска искуства показују да један запослени у великом трговинском ланцу узима посао седморици радника у малим продавницама. Истина, иста та искуства говоре и да велики трговински ланци послују много ефикасније, него мале трговинске радње, али од тога корист имају пре свега централе великих трговинских ланаца у иностранству (остварени профит се лако пребацује у иностранство), а не наша земља и њени грађани.

Поред тога, трговина се концентрише у рукама неколико великих учесника што је веома опасно. Ситуација у Србији је таква да је довољно да се на подручју трговине робом широке потрошње постигне неформални договор у троуглу *Делезе-Идеа-Меркатор* (у рукама белгијског, хрватског и словеначког капитала) те да имате класични монопол против потрошача, са свим последицама које из тога произилазе. Велики трговински ланци у Србији на робе обрачунавају огромне трговинске марже, које су знатно веће од маржа у другим европским земљама (држава се тек недавно „досетила“ да их ограничи, истина само, за основне животне намернице), док у исто време запосленима исплаћује мизерне плате (касирки месечно добијају око 24.000 динара или 200 евра).

За српску привреду је погубан и њихов договор против произвођача, односно стварање

такозваних монопсона, па су у ситуацији да добављачима (произвођачима робе широке потрошње) диктирају услове пословне сарадње, присиљавајући их да им робу продају по изузетно ниским ценама, одобравају дуге рокове плаћања и слично (учешће у трошковима њихових рекламних кампања, плаћање такозване „улазнице“ – да би њихова роба била продавана и њиховим трговинама...). Сведоци смо да и такве наметнуте неравноправне услове трговински ланци не поштују и месецима касне са измирењем преузетих обавеза (присиљавајући домаћу привреду да узимају банкарске кредите са лихварским каматама), доводећи и оно мало домаћих произвођача што је преостало (после деценије српске транзиције) да се боре за „голи опстанак“, а о развоју не могу ни да размишљају.

На крају рецимо да проблем није у банкама и великим трговинским ланцима који су халапљиви по својој природи, него у онима који им омогућавају да своје интересе остварују по цену додатног урушавања домаће привреде и осиромашења наших грађана.

---

[1] <http://www.naslovi.net/2012-07-12/gde-investirati/dacic-strane->

<banke-su-najveci-neprijatelj-naseg-naroda-profite-nose-u-inostranstvo/3647893>

[2] <http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/odresene-ruke-mladjana-dinkica.html>